List 38. **NOVICE** Tečaj XXX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

zhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 18. septembra 1872.

Obseg: Pohvala krompirja po Gülihovem sajenega. — O zasajanji sadnega drevja ob krajih cesarskih in srenjskih cest. — Postava za Kranjsko deželo zastran rabe, napeljevanja in odvračanja vodá. (Dal.) — Letošnja šolska poročila. — Potovanje na Véliki Zvon (Grossglockner). (Konec.) — Slovensko slovstvo. — Pred volitvami v odbor „Slovenske Matice“. — Mnogovrstne novice. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Pohvala krompirja po Gülihovem sajenega.

Iz Golega.

O nobenem jesenskem pridelku se pri nas menda letos ne bode toliko govorilo, kakor o krompirji. Ta stari čmerni bolnik je čez veliko let pokazal letos zopet prijazen obraz tudi onim, ki Gülichovega navoda še ne poznajo ali ga vsaj še niso sprejeli za svojega. Akoravno pa je sploh dobra letina za krompir, vendar so pridelki različni. Kteri so ga sadili po svojem prav globoko, pritožujejo se sedaj, da ga je malo in da hudo gnjije; kteri so si dali dopovedati, da je plitvo saditi ga bolje, in so ga tako in bolj redko sadili, da so imeli s čem osipati, ti so ga veliko pridelali, in gnjije le, kteri je bolj globoko v zemljo ali morda ravno na gnoj prišel.

Po Gülichovem nauku sajen, ki so nam ga „Novice“ prve priporočale, pa je vsestransko v oziru obilosti, debelosti in zdravja prav pošten. Ko bi toliko suše ne bilo, bil bi še debelejši, sicer pa je dopolnil svojo rast v suši. Ko je dež namočil, je izkalil in nov zarod nastavil.

Ker sem prepričan, da o tej zadevi je še sila veliko nevednosti, kajti tujci, vnanji, ki so hodili memo mojega krompirja po Gülihovem sajenega, so strmeči gledali, kaj neki ta sadež pomeni, zato naj nekoliko vrstic dam med svet v spodbudo.

Ko sem spomladi pred krompirjevim sajenjem razlagal Gülihovo knjižico vpričo lepe množice posestnikov, se je ta nauk vsem zdel tako naraven (kakor Gülih pravi: „wie natürlich!“), da so nekteri že to leto poskušali saditi ga po novem, in sedaj se ne kesajo.

Le en glas gré po vsej fari, da vprihodnje bodo vsi sadili celi krompir po Gülihovem. Ne dvomim, da bi jih ne bilo še več posnemalo, pa so nekteri imeli že narezane kosčeke, kterim se je škoda zdelo, novega semena drago kupovati, ker so ves drugi živež že morali kupovati.

Pri tej priliki naj omenim, da sem sadil letos trojne sorte domačega, trojne sorte pa kupljenega od kmetijske družbe v Ljubljani, vsega pa po Gülihovem, in sicer na petih različnih njivah, in povsod in ves se mi je prav dobro obnesel. Krompir je debel, bogat in zdrav. Najlepši in najokusneji je oni iz semena kmetijske družbe, kteremu se vsakdo čudi, in gleda, da bi kterega nesel na svoj dom.

Kako se po Gülihovovem sadi, se vsak sam lahko poduči iz letošnje „Pratike“, v kterej naj mi bode dovoljeno popraviti v dotičnem sestavku le 2 pregreška stavljalca, in sicer: v 2. točki naj po besedi: „korenine krompirjeve“ se izbriše besedica: „ne“, in se bere: „da ga korenine krompirjeve dosežejo“; — v 3. točki namesti: „mora vsak krompir prostora imeti 12 čevljev na dolgo in 12 čevljev na široko“ naj se bere: „2 do 2½ čevlja na dolgo in 2 do 2½ čevlja na široko“; pri drobnejšem krompirji pa zadostuje 1 do 1½ čevlja saksebi“; — v 4. točki naj se besedica „toliko“ spremeni v „nekoliko“ in se bere: „ampak nekoliko više“. — Na drugi strani pa v 1. in 2. vrsti zgoraj namesti: „na prvi pogled se človeku dozdeva, da 12 čevljev na dolgo in 12 čevljev na široko“, naj se bere: „2½ čevlja na dolgo in 2½ čevlja na široko“; — v 7. vrsti pa: „da 12 štirjaških čevljev prostora“, naj se bere: „od 4 do 6½ štirjaških čevljev prostora“.

Kdor je to popravil, naj študira sestavek, in po njem ravná. Z drugimi besedami pa bi se reklo:

Sadimo (brez razločka sorte, najrajši pa si privoščimo najboljšega od kmetijske družbe, ki prekosí vse druge — stroški za seme se bogato plačajo v prvem letu) celi zdravi krompir (dober je tudi drobán) tako plitvo, da ga deževna ali močvirna voda nikdar ne doseže, — tako redko, da se dobí zadosti prsti za nasipanje, in pri nasipanji (ne: „osipanji“) naj se med delom krompirjevec razprostuje navzdol čez grob, da deževje odteka v razore, ne pa po steblih na seme v zemlji.

Po tem ravnanji ima krompir zadosti rodovitne prsti pod seboj in nad seboj, ter ostane v vlažni zemlji vedno na suhem.

Kdor je krompirju tako posteljo preskrbel, naj le mirno spava, ako je vse drugo tako dobro opravil.

Lovro Mencinger-Golski.

O zasajanji sadnega drevja ob krajih cesarskih in srenjskih cest.

Spisal Rihard Dolenec.

(Dalje.)

K 2. — Ako se je že za izrejo dreves največa strokovnjaška pozornost upotrebovala, in ako se je vsled tega tudi v resnici najboljši vspeh dosegel, bila bi velikanska brezumnost in škoda, zasajanje kakor tudi vso daljno strežbo nevednim rokam prepustiti, kajti kak drug nasledek bi pač tako ravnanje imelo, kakor ravno najslabši.

Nepogojna potreba je toraj za to skrbeti, da zadobijo dotične srenje sposobno osebje, kar se lahko z jako majhnimi stroški doseže. Posnemati bi se morala namreč zopet dotična naprava Spodnje-Avstrijskega, kjer je sledeče vpeljano.

Srenje, ktere so se za zasaditev sadnega drevja ob cestah odločile, izberó si po enega ali pa, ako je zasaditev jako velicega obsežja, tudi po dva človeka — navadno so to cestni, ako tudi cesarski strežaji ali cestniki (Strasseneinräumer), ktere potem zgodaj na spomlad pred tisto jesenijo, v kteri se ima z zasaditvijo pričeti, za dva meseca na deželne stroške v vino- in sadjerejsko šolo v Klosterneuburg pošljejo. Tukaj se podučijo do dobrega teoretično v vsem, kar jim je treba vedeti, in vrh tega so celi ostali čas s podučljivim praktičnim delom preskrbljeni. Oni se po tej poti naučé drevesca pravilno cepiti, jih presajati, obrezavati, povezavati, škodljivih mrčesov snažiti, jim, ako treba, gnojiti itd. Po dokončanih dveh mesecih se vrnejo v svoje srenje, in jeseni nastopijo koj svoje novo postransko drugo službovanje drevesnih strežajev (Obstbaumwärter) in pri tem ni treba, da bi se prvi službi odpovedal; vsaj lahko obojno opravlja. (Kon. prih.)

Postava za Kranjsko deželo

zastran rabe, napeljevanja in odvračanja vodá.

(Dalje.)

Kako se vode odpeljujejo in odvračajo.

§. 22. Pri napravah za odpeljevanje vode veljá enakoma to, kar se je v §§. 14., 17. do 19. potem v državne postave §§. 15. in 17. zastran napeljevanja vode ukazalo.

§. 23. Za vse varstvene in uravnovalne vodne stavbe (gradbe) na javnih vodah, kterih ne izpeljuje država, se mora, predno se začnejo delati, dobiti dovolitev dotične politiške gosposke. Te dovolitve je za take stavbe na privatnih vodah tedaj treba, če imajo te stavbe kak vpliv na tuje pravice ali na lastnost, ték ali višino vode v javnem vodovji.

§. 24. Bregovi, jezovi, struge in vodnjaki, kakor tudi naprave pri in v tekočih vodah se morajo vsled §. 413. obč. drž. zak. tako narejati in vzdrževati, da ne delajo škode tujim pravicam, in kolikor je mogoče, odvračajo povodnji. (§§. 2. in 6.)

§. 25. Vodotoke in umetne vodovode vzdrževati in trebiti, kakor tudi naprave za vodno rabo sploh v dobrem stanu ohranovati, so dolžni lastniki teh naprav, če niso drugi v to pravnoveljavno zavezani. Ako se ne more izvedeti, kdo je lastnik, imajo to dolžnost tiste osebe, ktere napravo vživajo in sicer, ako se ne najde kako drugo pravnoveljavno merilo za razdelitev teh dolžnosti, se delé po vžitku.

§. 26. Narediti in vzdrževati priprave in stavbe, potem izpeljevati naredbe v varstvo bregov, zemljišč, poslopij, cest, železnic in druzih naprav, ob rekah, vodah in potocih zoper vodno škodljivost ali odvračanje že storjene škode, vse to zadeva najprej tistega, ki je lastnik v nevarnosti stoječih ali poškodovanih posestev in naprav, ako ne veže druzih oseb kaka posebna pravnoveljavna dolžnost. — Ako iz zanemarjenja tega varstva nastopi za tujo last kaka nevarnost, morajo zamudniki vsakakor ali sami izpeljati potrebna varstvena dela na stroške tistih, od kterih se ima odvračati nevarnost, ali pa morajo dopustiti, da ta dela izpeljejo drugi, ter morajo po besedah §§. 41. in 42. k stroškom pripomagati.

§. 27. Pri zemljiščih, ki so se opustila in nimajo gospodarja, je varstvene in uravnovalne družbe dolžnost, k varstvenim in uravnovalnim vodnim stavbam pripomagati, ako ležé zemljišča v nje obsegu in so brez gospodarja.

§. 28. Svét, kar se ga dobí po uravnovalnih stavbah v njih obsegu, je tistega, ki trpí stroške podvzetja; vendar se mora ta svet, ako ga podvzetje več ne potrebuje za uzemljitev in utrditev bregov, odstopiti mejašem na njih zahtevanje proti temu, da plačajo, kar je vredna.

§. 29. Kedar se vodne stavbe v varstvo, v uravnavo bregov, v odpeljavo vode in druge vodne stavbe delajo v občno korist, tedaj se mora proti primernemu odškodovanju odstopiti potreben svet in druga posestva, stavbe in naprave, ali pa se morajo dovoliti potrebne zemljiščne služnosti (servitute). — Tudi se smejo vodovodi in vodotoki, ako to zahteva javna korist, in če se to zgoditi more brez škode vodne naprave, preložiti brez dovoljenja lastnikov in tistih, ki imajo pravico, vodo vživati. Stroške plačujejo podvzetniki tega dela. Gradivo, kar se ga potrebuje za take v javno korist podvzete vodne stavbe, in kar se ga najde na zemljiščih, ki se zavarujejo, morajo prepustiti lastniki v ta ta namen proti primernemu odškodovanju.

§. 30. Da se morejo izpeljevati in vzdrževati varstvene, uravnovalne in druge vodne stavbe, morajo lastniki bregov dopuščati, da se sme, kolikor je potreba, po njih bregovji hoditi, privažati in odvažati, potem razkladati in pripravljati gradivo proti temu, da se jim plača primerno odškodovanje, ki se določi po §. 65., ako niso dolžni tega pripuščati brezplačno (zastonj). — Stavitelju more, ako to lastnik bregovja nasvetuje, postaviti politiška gosposka primeren obrok (brišt), v kterem mora delo dokončati in gradivo odpraviti.

§. 31. Ako je treba, hitro kaj napraviti, da se hipoma odvrne velika nevarnost, ktera preti od udrtih bregov in od predrtih jezov ali od povodenj, imajo sosedne občine na zahtevanje politiške gosposke, ali če ta nima sedeža v kraji nevarnosti, na zahtevanje občinskega predstojnika tistega kraja, ki je v nevarnosti, to dolžnost, da kolikor je treba pomagajo proti primernemu odškodovanju. — Če se za tako pomoč tirja odškodovanje, naj nje vrednost politiška gosposka v denarjih ustanoví in ustanovljeni znesek naj se razdelí po razmeri na občine, kterim se je pomagalo.

(Dalje prihodnjič.)

Šolske stvari.

Letošnja šolska poročila.

C. k. realna in viša gimnazija v Rudolfovem (Novem mestu).

Poročilo te gimnazije priobčuje v nemškem jeziku dva znanstvena spisa: a) „die geologischen Verhältnisse von Rudolfswert“ spisal dr. A. Böhm, in b) „J. W. Schneidewin's und Ad. Schöll's Standpunkte in der Frage über die Motive und den Plan der Soflokeischen Tragödien“, spisal L. Kunstek. — Med 23 učitelji bilo jih je 6 iz reda sv. Frančiška. — Učencev je v začetku leta bilo 130, konec leta pa samo 107 (!), med njimi 98 Slovencev, 3 Hrvatje in 8 Nemcev, na vsak razred pride toraj en Nemec, ko bi bili enakomerno razdeljeni, tako pa sta bila v 2. in 3. razredu po dva, v 4. in 5. ni bilo nobenega. In če me kdo vpraša, v kterem jeziku so se podučevali učenci, odvrnem mu, da izvzemši krščanski nauk in slovenščino, je od več to vprašanje, kajti če je le kje kakov Nemec, morajo se, da se njemu (!!) ne žali narodnost, vsi Slovenci učiti po nemški. Kaj pa v razredih, v kterih ni bilo

Nemca? — No, v teh mora pa še iz bolj tehtnih vzrokov učni jezik biti nemški, ker je vendar le mogoče, da tudi v tak razred od kod sapa prinese kakega Nemca! Novomeška gimnazija pod vodstvom gosp. Zindlerja „sijajno“ nemškutari. Zeló čudno se tedaj učna osnova vjema z ministerskim ukazom od 8. oktobra, ki ga poročilo na 43. strani navaja z besedami: „womit die Slovenisirung der Lehranstalt eingeleitet wird.“ — Prihodnje leto bodo vseučilišča malo malo poslušateljev dobila iz Novomeške gimnazije, kajti VII. razred šteje le 4 učence; kam je neki ušlo 7 učencev, ker jih je v začetku leta bilo 11?

„Letnik c. k. realne gimnazije v Kranji za 1872. leto.“

To je naslov čisto slovenskega poročila, kteremu je prof. M. Žolgar spisal zanimiv sestavek o „različnosti v slovenskem ljudskem jeziku“, in sicer v pisavi ozir samoglasnikov in soglasnikov; o različni izreki samoglasnikov in soglasnikov. — Učilo je 7 učiteljev 76 učencev, kterih je do konca leta ostalo 69, in sicer 67 Slovencev in 2 Nemca.

„Program kr. više gimnazije na Reci“.

V tem programu nahajamo pred vsem tehten spis našega rojaka Iv. Zupana pod naslovom: „Nešto o kritici u obče, a o historičkoj napose“. Šolske vesti kažejo 12 učiteljev za obligatne predmete in 2 za izvanredne, a učencev konec leta 162.

„Izvestje kr. gimnazija Varaždinskoga“

pričenja učna matematična obravnava prof. Fr. Folprechta pod naslovom: „Novi način reševanja jednačbah drugoga, tretjega i četvrtoga stupnja“. — Učiteljev v viši tej gimnaziji, kterej ravnatelj je naš čestiti roják g. Franjo Bradaška, bilo je 13 (med njimi naš cenjeni pesnik gosp. Matija Valjavec), učencev konec leta pa 229, in sicer 222 katolikov, 6 grško-iztočnih in 1 izraelit. Učni jezik je bil narodni (hrvaški); nemški jezik se je učil kot predpisan predmet v 1. in 2. razredu po 3 ure na teden, v ostalih razredih po 2 uri. Liberalizem germanski ni segel tukaj še tako daleč, da bi bil pahnil službo Božjo iz gimnazije, kajti vsak dan pred šolo je „mladež pribivala svetoj misi izuzam neko vreme stroge zime“.

„Izvestje o kr. velikoj gimnaziji (šesterorazrednoj) u Požegi“.

Tudi to izvestje kinči znanstveni, jako zanimivi in podučni spis enega naših rojakov — gospoda Josipa Stareta, ki se vrne v domačijo, in sicer na Novomeško gimnazijo.*) Spisu je naslov: „Filosofija historije“. Srčno bi želeli, da bi nam podal gosp. profesor tega svojega sestavka prevod slovenski. — Učilo je 11 učiteljev, a učencev je v 6 razredih konec leta bilo 126, in sicer 108 katoličanov, 12 grško-iztočnih in 6 izraelitov. Tudi tù se je podučevalo v narodovem (hrvaškem) jeziku; nemški jezik je bil obligaten predmet tako, kakor v Varaždinu. In tudi to izvestje kaže, da gimnazij hrvaških ni oblizala kultura nemška, ktera ne pozná službe Božje v šolah. Črka F. tega programa razpravlja „službo Božjo“ in pové, da tudi tù je mladež gimnazijska „cele godine osim zimske dobe imala svagdaju misu u sirotištnoj cerkvi“.

Ne tedaj samo po tem, da v hrvaških gimnazijah vlada narodov jezik v šolah — kakor izvzemši slovenske vlada naravno po vsem svetu, — temuč tudi služba Božja ni izključena tako, kakor v deželah „im Reichsrath vertretenih“, — za Boga! res „vertretenih“! Ali ni bridko to, da so med Slovenci še celó nekteri duhovni taki, ki so zavzeti onih brezbožnih šolskih postav, ki smo jih dobili pod Giskrovim ministerstvom?!

*) Ravnokar slišimo, da gosp. prof. Starè ne gré v Novomesto, ampak v Varaždin, kjer dobí boljo in njemu ugodnejšo službo na ondašnji gimnaziji. Vred.

Ogled po domovini.

Potovanje na Véliki Zvon (Grossglockner).

Spisal France Kadilnik.

(Konec.)

Po starodavni navadi je jel vodník moj, vrli Pichler, moliti v zahvalo Vsegamogočnemu za srečno prestale tolike težave in nevarnosti. Meni med molitvijo solzé veselja v očéh igrajo. Ko odkrit v tem slovesnem trenutku klobuk v rokah držim, zapazim, da je mali moj barometerček na klobuku 11 stopinj gorkote kazal. Solnce je lepo sijalo, nobenega vetra ni bilo čutiti in nobene meglice videti, kakor daleč so segale očí; okoli in okoli je ohribje svoje niže glavice v nebo molelo. Na tem stališču čutil sem se za kaj več nego navadnega človeka. Verjemi mi, dragi čitatelj, da vse fantazije niso nič proti velikanskemu ustvarjenju, ktero razpeto tukaj leží na ogled človeku!

Vrhunec, na kterem sem stal, je najviši kralj mnogim deželam, res tako velečasten, da mi besed manjka, opisati ga spodobno.

Koj spodej pod očmí ležé zgornje in spodnje „Pasterzenkeese“, proti jugu Beneško in drugo Laško ohribje, juliške planine, Mangart, Triglav, Snežnik in v temi Monte maggiore, proti južno-zahodni strani Karavanke, Stol, Storžič, Grintovec, proti vzhodu „Hoch von Dachstein“, „Watzmann“ in Koroški hribje, proti severu Salcburške, Bavarske in Virtemberške goré, proti severno-zapadni strani mali in veliki „Venediger“, naprej v daljavi Švajcarski hribje, zapadno v podnožji Kals, Windischmatrei, Zillerthal, vzhodno-južno „Ortelsspitze“ do Montblanka.

Prostora na vrhu Zvonovem je le komaj za 6 ali 7 ljudí, in ker še ta prostorček visí, rečem Pichlerju, naj mi moj plašček (plajd) na sneg pogrne, da se na-nj vležem in neizmerni propad pogledam. Al v tem hipu mi je Pichler že pri nogah bil, in ko se hočem še malo naprej pomakniti, me Pichler kar za noge zgrabi, rekoč: „Stojte, gospod! če vam je življenje drago!“

Na sredi vrha je plehasta skrinjica s pokrovom na dolgi železni palici v sneg in led zabita; va-njo obiskalci Vélikega Zvona svoja imena na listku (visitkarte) zapisana pokladajo. Bilo jih je kakih 30; tudi jaz sem svojo priložil.

Dobro uro smo se tu mudili. Potem se še enkrat ozrem na vse štiri kraje sveta, vzamem za zmiraj slovó od velikana, kterega gotovo ne bom več pohodil. In zdaj v imenu božjem nazaj.

Lasje so mi jeli pokonci rasti; Sepl se spravi spred, Pichler zad vrv dobro napnè. Vsi omolknemo. Pri vsakej stopinji sem moral vrv dobro nategniti; počasi se plazimo doli po vélikem Zvonu, in čez prelaz in gori na kviško malega Zvona smo prišli, da sam nisem vedel, kako; palce vzemši smo po robu malega srečno dospeli na veliko polje grozovito s snegom obloženo.

Hvala Bogu! vrvi sem bil zdaj rešen. Sepl pa zdaj sede v sneg ter pravi, naj tudi jaz tik za njim v sneg sedem. Ko to storim, prime moje noge, dene jih na svoje in sproži, — in smuknila sva doli do „Adlersruhe“ kakor blisk, Pichler koj za nama. Kar smo

*

gori 3 četrt ure hodili, za to smo doli ven samo par minut potrebovali. To je bila najprijetnejša in najhitrejša vožnja celega potovanja.

Na „Adlersruhe“ zapazim skalo iz snega moleti; v spomin, da je Kadilnik tukaj bil, svoje imé z oljnato barvo na-njo zapišem. Ta napis je edini v tej višavi, blizo 11.000 črevljev visoki.

Kmalu smo prišli na „Hohenwarte“. To je bila zadnja huda hoja; navpik doli sam gladek led. Pod pazduho me primeta, „Herr, nur Courage!“ in kar drčali smo se doli tako, da so kramžarji jako peli. Kmalu smo bili v snegu na ledniku. Pichler sopet naprej je, kakor gori gredé, s palico sneg sondiral, jaz po njegovih stopinjah, Sepl pa tik za menoj. Tù smo gori gredé na snegu puščeno svetilnico seboj vzeli in prišli ob 11. uri sopet na kamenje in kršje na „Salmshöhe“ do „Salmshütte“.

Ko se ozremo nazaj na „Hohenwarte“ in „Adlersruhe“, vidimo, kako je gori burja sneg v zrak nesla. Veseli bodimo — pravita — da smo že tukaj; kajti to je jako nevarno popotnikom.

Vodníka mi rečeta, da po navadi se tukaj jé, pije in počiva; al meni ni bilo mar za vse to; slabega sem se čutil v prsih, do kolen moker, od treh zjutraj do enajstih zmirom v snegu, sem komaj čakal, da smo odrinili. Hitro smo šli doli in prišli ob 1 uri popoldne nazaj v „Leiterhütte“, kjer sem kmalu vlegel se na mrvo k počitku. Ob štirih smo vstali in šli po isti poti nazaj in srečno prišli ob 7. uri zvečer v „Sveto kri“ k Šoberju nazaj. Tù najdem gosp. profesorja Skubica iz Ljubljane in še druge prijatelje v hiši. Dobra juhica me okrepčá in ko plačam vodníku Pichlerju 10 gld., Seplnu pa 8 gold. (tarifa je po 8 gold.), se podam koj k sila potrebnemu počitku. In sreda je bila pri koncu.

Zarad velike trudnosti nisem mogel veliko spati; vstanem tedaj v četrtek zjutraj ob šestih in poravnavši račun pri Šoberju — mož je pošten in ne drag — se ob 7. uri že odpeljem nazaj proti „Winklern“, kjer sem v gostilnici pl. gospé Aichenegove obedoval, od tod z dvema nosačema šel čez „Iselsberg“ in ob treh popoldne v mesto Lienz v Bistriški dolini (Pusterthal) prišel. Ko ogledam snažno mestice, pride ob šestih vlak iz „Franzensfeste“, s kterim sem se odpeljal v „Oberdrauburg“ in tukaj prenočil.

V petek zjutraj ob 7. uri se odpeljem s pošto čez Ziljski hrib (Gailberg) 5961 črevljev visok, in ob pol desetih se pripeljem v Keče v zgornji Ziljski dolini. Tù ogledam staro farno cerkev iz 15. stoletja.

Pol ure proti hribu Poliniku, 7358 črevljev visok, ki mejí Laško in Koroško, leží „Mauthen“ v dolini Leski (Lessiachthal)“. Pravijo, da še zdaj se vidijo znamenja, ko je čez te hribe peljala rimska cesta, ktero je Julij Cesar dal napraviti. Lepa in rodovitna je dolina. Ob dveh sem bil v sv. Mohoru (Hermagor). Ko sem ogledal trg s precej visokimi hišami, ki stojè večidel ob cesti, drdram na kolih naprej, dokler ne pridem v vas „Nötsch“ na desni strani pod Dobračem, kjer sem prenočil in od kodar sem drugo jutro (soboto) z najetim vodnikom lezel na očeta „Dobrač“, 6014 črevljev visocega.

Lep razgled se razprostira po celi Ziljski dolini (Gailthal) z velikim ohribjem laške meje, drugo ohribje pa mejí Belansko dolino, Vèliki Zvon pa, žalibog — je zakrivala megla, tem bolje pa so se blizo videli hribi: svete Višarije, Mangart, Triglav tu pa Oževansko (Ossiacher), Vrbsko (Werther) in Blatsko (Faaker) jezero. 1348. leta 25. januarija se je po potresu pol hriba na desno zvrnilo in 16 vasí zasulo, reko Zilo zaprlo; voda brez odteka je po celi dolini nazaj stopila in doline zalila tako, da so ljudje bežali v hribe. Več časa še le potem si je reka spet današnjo pot predrla. Zato je grozna revščina mnogo let to okrajno stiskala. Ko sem tudi tukaj na skalo imé svoje z oljnato barvo načečkal, šel sem na desni strani po strmih skalah nazaj in prišel ob eni popoldne v gostilno nazaj. Vodniku mojemu je imé Janez Smolej. Kmete in druge delavce sem slišal tù slovensko govoriti, sicer pa povsod je germanizem zatrl domači slovenski jezik! Sadú druzih etnografičnih študij nisem seboj prinesel. Ob pol dveh me spremi Matija Smolej čez travnike do „Hohenthurma“; tu sem dobil voznika in ob štirih sem bil v Trbižu, od tod pa po železnici ob $8^3/_4$ na Blejskem jezeru.

V nedeljo sem celi dan na jezeru počival, zvečer ob pol 11. uri pa srečno dospel v Ljubljano.

To, dragi čitatelji, je bilo moje potovanje na Véliki Zvonik. Popisal sem potovanje, da je kažipot drugim. Sklepam pa ta potopis s tem-le priporočilom: Kdor ima korajže veliko, naj gré za menoj na Zvonik; obljubim mu, da se ne bode kèsal. Diplomo pravega „Sokola“ daje „Veliki Zvonik“. Jaz pa sem vesel, da sem srečno priromal sopet v ravnino. Na zdravje!

Slovensko slovstvo.

* *Hartingerjevih kmetijskih tabelj* v ličnem barvotisu 1. in 16. tablo je na priporočilo dr. Jan. Bleiweisa v slovenski jezik prestavil ne davno umrli župnik Janez Zalokar v Ljubljani.

1. tabli je imé „Sadje“. Lepe podobe kažejo sajenje in cepljenje sadja, orodje za to delo, obiranje zrelega sadja, gosenice in metulje sadnemu drevju škodljive itd. Popis, ki ga je zložil baron Babo in lepo poslovenil Janez Zalokar, razlaga po straném te table vse, kar je mladim (pa tudi starim) sadjerejcem vedeti treba, da vedó z vsemi 4 sadnimi zvrstami, to je, s pèškovci (jabelki in hruškami), s koščičevci (črešnjami in slivami), z lupinovci (orehi in lešniki) in z jagodovci (ribezem in maljnicami) umno ravnati.

16. tabli je imé „Raba živine“, složil H. baron Doblhoff, poslovenil Janez Zalokar. Tudi tù lepe podobe kažejo mlečne posode in mnogovrstno orodje, kako se surovo maslo in sir dela itd., tudi različne volovske vprege so narisane. Popis pa razpravlja rabo živine za mleko, za meso, za vožnjo, za gnoj itd.

Cena vsaki tabli, lično malani, s slovenskim popisom vred je 1 gold. Te in še druge table se dobivajo v zalogi Antona Hartingerja na Dunaji.

Našim ljudskim šolam in sploh kmetijski mladini ste ti tabli kaj ugodni, zato ju živo priporočamo z dostavkom, da ste poslednje delo marljivega našega pisatelja gosp. Janeza Zalokarja.

Pred volitvami v odbor „Slovenske Matice“.

„Narod“ je v 170. listu mnogo prostora posvetil tej volitvi. V prvi vrsti naznanja odbornike, kteri po Matičnih pravilih letos iz odbora stopijo, v drugi svoje kandidate, v tretji pa one, ki so jih „Novice“ zadnjič nasvetovale po dr. Bleiweisu in dr. Costi v imenu odseka mnogih Matičarjev. Potem pa se „Nar.“ huduje nad „Novicami“, da niso povedale, namesti kterih odbornikov se volijo novi odborniki; še bolj se zarad tega grozi nad g. dr. Costo, da tudi on tega ni storil v „Vabilu“ na občni zbor. Poslednjič se čudi, da so „Novice“ izpustile mnogozaslužnega*) dr. Vošnjaka in druge.

*) Star pregovor pravi, da „lastna hvala“ smrdí.

Ker je ta „Narodov“ članek namenjen častitim Matičarjem, kar se tiče oglasa in delovanja posamnih dosedanjih Matičnih odbornikov, zato je treba na očitanje „zvijač“ dati nekoliko odgovora — „sine ira et studio“.

Častitim Matičarjem, kteri pazljivo prebirajo poročilo v Matičnih skupščinah, ki jih sploh naznanjajo „Novice“ in so razglašena v Matičnih „Letopisih“, dobro vedó, kdo kaj dela Matici na korist in kdo zlasti izmed ljubljanskih odbornikov je redno pričujoč v odborovih sejah. Ta poročila so autentično zrcalo, ki kaže delavnost vsakega odbornika. O delavnosti g. dr. Vošnjaka na pr. beremo, da je bil doslé ustanovnik, in v začetku marljiv poverjenik v Slovenski Bistrici (pozneje je opešala njegova delalnost), da je sestavil in nasvetoval osnovo ter naprosil pisatelje za knjigo „Slovenski Štajer“ že 1867. leta, ki pa čez 1. in 3. snopič vkljub mnogim nagovarjanjem in dopisom — noče dalje naprej, tako, da brž ko ne ostanemo brez 2. in 4. snopiča in so stroški za nepopolno knjigo skoro zavrženi; znano je dalje, da je v svoj in in svojih tovarišev prid (vsaj v oklicu „narodne tiskarnice“ v 129. listu 1871. leta vabi „Slov. Nar.“ delničarje tako-le: **„podvzetje je denarno, ki vrže vsled navadnih skušenj najmanj svoje gotove obresti, sčasom še dobiček“**) na vse kriplje pisaril, delal in glasoval zoper Matično tiskarnico, ki bi bila narodnemu zavodu Matičnemu na veliko korist. Pripoveduje se tudi — ali je res ali ne, to nas ne briga — da je mnogo Matici neprijaznih spisov dal tiskati v „Narod“ in slogo podiral, kjer jo je našel. Znane so njegove besede, da „bobnati se mora“ in od tod mu je ostal priimek „velikega bobnarja“. Na Štajarskem je izbobnal ter je prišel „bobnat“ na Kranjsko. Kedar umrje, mora se mu kot znamenje teh njegovih zaslug „veliki boben“ položiti na grob njegov.

O zaslugah, ki jih za Matico imajo kandidatje v „Narodu“ nasvetovani, ne bomo govorili, ker jih ne poznamo in sicer nikomur nočemo kratiti privatne njegove častí, le o gosp. Jurčiču hočemo povedati, da doslé niti spisa niti solda ni dal Matici, doslé še celó ni njen ud (lepa ilustracija vsega „Narodovega“ nasveta!) pač pa je Matici v kvar pikal odbor in predsednika, kolikor je le mogel, ali vsaj o nju v list sprejemal pikalne dopise in celó vvodne članke, kolikor jih je mogel dobiti. Res lepe zasluge novega „Narodovega“ odbornika! Ali se gospoda Vošnjak in Jurčič v zaslugah za slovenski narod sploh in posebe o Matici smeta meriti z visokočastitim g. Fr. Kosarjem, ki ga je „Narod“ izpustil iz kandidatov svojih, o tem naj sodijo Slovenci sami. Koliko je pa sicer dr. Vošnjaku mar za take možé, ki imajo očitno pred svetom ležeče zasluge za Matico, to je dosti očitno pokazal pri volitvah v poslednjem občnem zboru, ko je hotel iz odbora bacniti g. dr. Costo, g. Lesarja, g. Marna in g. Praprotnika!

Da po vsem tem „Novice“ ne morejo priporočati dr. Vošnjaka, vsak lahko sprevidi, kdor ne sodi pristransko. — Da so izpustile g. dr. Pogačarja, mislile so s tem vstreči prečastitemu proštu samemu, kajti celó malo se je vdeleževal odborovih in zborovih sej; bil je pa pri oni odborovi seji, kjer je šlo za tiskarnico Matično ter je tudi kot delničar „Nar.“ tiskarnice pomagal Matično pokopat; prav njegov glas je njej zapel „requiescat in pace!“

„Narodov“ poročevalec dr. Costi in „Novicam“ očita zvijačo v tem, da niso imenovani odborniki, ki imajo odstopiti po pravilih.

Na kteri strani so zvijače, to svet najlože sodi iz obravnav Matičnih za tiskarnico! „Novicam“ kot časniku ni bilo za drugo mar, kot svojim prijateljem brez sile priporočati 11 odbornikov, ktere naj volijo v prihodnjem zboru; celó abotno je pa o „strahu“ „Novic“ govoriti, da so izpustile dr. Vošnjaka in dr. Pogačarja! „Novice“ so svetu že dosti dokazale, da ne poznajo strahú pred nikomur, a tudi tihotapstva ne. „Novice“ okoli tako imenovanih „Mladoslovencev“, naj bodo veliki gospodje ali mali, stari ali mladi, duhovni ali svetni, ne hodijo kakor mačka okoli vrele kaše; one so že večkrat odločno rekle: naša pot je druga kakor vaša! Ves svet, ki „Novice“ bere, vé, za kaj se one poganjajo 30 let; programa „Mladoslovenskega“ še danes ne poznamo. „Reform“ ga je unikrat skušala razložiti, govoreča o „Mladoturkih“.

Res je pa to, da doslé so v oklicu Matičnega predsedstva z imenom bili naznanjani dotični odborniki, ki izstopijo, to pa zato, ker so doslé vselej bili tudi imenovani v odborovi skupščini, ki je pripravljalna za občni zbor. Letos se pa to v skupščini 9. junija ni zgodilo; zakaj g. dr. Vošnjak ni sprožil te točke? Prav za prav pa je to tudi prejšnja leta bilo odveč, vsaj ima vsak Matičar v rokah imenik odbornikov in pri vsakem imenu stojí številka z opombo, ki kaže leto, kedaj je bil izvoljen v odbor; štiri leta potem menda lahko vsaki prišteje, da izvé, kedaj ima po pravilih odstopiti ta ali ta. — Da so se naši volilci pozorni storili na to, da mnogi ne volijo g. dr. Razlag-a, zahtevala je resnica, kajti vsi drugi so bili v volilnem odseku enoglasno sprejeti, za dr. Razlaga bila je le manjšina.

Da bi mi hoteli o „zvijačah“ govoriti, kako so „Narodovi“ mandatari od hiše do hiše lovili Matičarje na limanice, imeli bi marsikaj svetu povedati (in če bo treba, bodemo tudi); za zdaj naj povemo le en sam faktum, in nepristranski bralci jih menda ne bodo zahtevali še več. Vprašamo le gospode lovce: ali je pošteno to, da se komu veleva podpisati volilni list **mrtvega uda?** ali pa za živega **nepričujočega**, ki mu nobene pooblastnice ni dal? In to se je zgodilo!! In ljudjé, ki tako ravnajo, drznejo se o „zvijačah“ govoriti?! —

Če konečno vzamemo imenik „Narodovih“ kandidatov v roke, vidimo napisane te-le odbornike: dr. Pogačarja, dr. Razlaga, dr. Vončino, dr. Vošnjaka, Petra Graselli-a, Jož. Jurčiča, prof. Voduška, dr. Geršaka, dr. Mencinger-a, dr. Samca, in Iv. Žužo. — Vsi gospodje razun enega, dr. Vončine — so delničarji „Narodove tiskarnice“. — Ali je ta kompozicija gol naključek ali je prevdarjen naklep? Na svetu je sicer mnogo prigodeb po naključbi, al — nekako prečuden bil bi tak velikansk naključek, če pomislimo, da Matica vsako leto daje tiskarnici mnogo zaslužka po tisku svojih del, — da ima za tiskarnico pripravno hišo itd. Asocijacija idéj pripelje mislečega človeka nehoté do tega, da kompoziterju „Narodovih“ kandidatov po Schillerju kliče: „Spiegelberg, ich kenne dich!“

Dopisi.

Iz Rikola pri Trstu 9. sept. — V poslednjem listu „Soče“ se dopisnik iz Rokola huduje nad tukajšnjim g. županom, da je na slavoloku pri plesišču postavil lački napis „S. Rocho“ in izrazuje željo, naj bi župan prihodnje leto slovenskega sv. Roka pripravil! — Napis svetnika na mestu za ples je vsakega poštenega katoličana globoko v srce žalil; kedaj in kje neki so kristijani svetnike s plesom častili? Tako so delali in delajo še pogani, ki svojim malikom plese in druga razveseljevanja na čast napravljajo. Še tržaški časnik „L' Operajo“, kteremu pač nobeden ne more podtikati

klerikalnosti (že imé njegovo kaže, čigav organ da je) se je v svojem poslednjem listu nad tem katoliški veri in katol. čutljeju razžaljivim napisom spodtikal in ostro grajal grdo navado ob slovesnosti kakega svetnika, plese ali tako imenovane šagre napravljati. Zatoraj pa mi Rikolski katoličani protestujemo zoper to, da se še kedaj imé sv. Roka na slavoloke pri plesišči postavi. Če pa g. župana le tiščí kak napis, naj ga naredí Bahu, Veneri itd. Vsaka stvar na svojem mestu!

Rokolčan v imenu več druzih.

V Goričah nad Kranjem 12. sept. F. G. — Ves svet o naši gorenski vasici molčí, dasiravno bi se o njej dosto zanimivega dalo govoriti, posebno o napredku sadjerejskem in umnem obdelovanji poljá. Če primerjamo sedanji stan tega z onim pred 5 leti, moramo očitno priznati, da naši marljivi kmetovalci o sadjereji in o kmetijstvu sploh lepo napredujejo. Vrti zasajeni so z mnogovrstnim žlahnim sadjem ter se od leta do leta tudi širijo in lepšajo. Posebno rado in hitro rodi pri nas češpljevo drevje, kterega je po naših grobljah veliko zasajenega in izvrstno lep sad donaša; *) le žalibog, da sušilnice (paštbe) so za sadje v našem kraji vse premajhne in večidel slabo napravljene. **) Češplje so obrodile letos v zavetji in blizo pohištev nenavadno tako bogato, da se drevju veje razkrehavajo in lomijo; tudi hruške so še precej rodile, le jabelno drevje, kterega prav polni so vrti naših Gorencev, ni letos obrodilo. — Letina v naši okolici je, hvala Bogu, letos tako dobra, da takošne stari možje ne pomnijo. Ajda, na kterej so čbelice veliko sladkega medú nabrale, je polna ko brinje in obeta bogato žetvo. Tudi sirovina lepo raste in debelo koréni.

Novomesto. (*Očitna zahvala.*) Za zdatno podporo 400 gold., ktero so Njih Veličanstvo presvitli cesar v razdelitev med najpotrebnejše pogorelce v vasi Zalog iz Svojega pokloniti blagovolili, se Njih Veličanstvu v imenu pogorelcev očitna zahvala izrekuje.

C. k. okrajni glavar: Ekel l. r.

Iz Kamnika 14. sept. — Prihodnjo nedeljo, to je 22. t. m. se bo čitalnica, ktera se je preselila od Krištofa v Grašekovo hišo na Šutni, slovesno odprla. Program besedi je: a) govor, b) petje, c) vesela igra „Čapek“, d) ples. Vse rodoljube vabi odbor, ki se tudi zahvaljuje ob enem Krištofovi hiši, zlasti gospej mami za dobro postrežbo in za vse drugo!

Iz Trzina. — Pri volitvi županijskega starešinstva za občino Trzinsko 16. dne u. m. je bil za župana izvoljen posestnik Janez Ložar, za županijska svetovalca pa posestnika Jernej Dimic in France Narobe.

Z nad Vipave 7. sept. (*Predrzni rop*) se je po 4 letih pripetil tukaj že v drugo. Kdor je potoval že skozi vipavsko dolino, zagledal je lahko na levo doli od Loga v bregu malo nad vasjo Dolenje malo podružnico Planinske fare. Pri tej cerkvici sta bila pred 5 leti še dva stara dobra zvona čez cent in čez dva, pa pred 4 leti odnesli so neko noč tuji potepuhi v prvo manjšega, ki so ga popred v kosove razbili na mesti; letos v noči med 26. in 27. avgustom pa zopet druzega, večega, ki so ga tudi na mestu razbili in odnesli. Do zdaj roparjev še niso zasačili. Tako je zdaj cerkvica ta brez zvonov kot turška minareta. To sem naznanil za tega del, da bi sem ter tje bolj pazili, kjer so slabo vtrjeni zvonovi, da bi si odvrnili škodo. Tukaj ni zmodrilo ljudí, da bi bili po prvem slučaji druzega s tem odvrnili, ko bi bili zvon utrdili ali pa zvonik popravili, in vredili nočno stražo, ki je ravno tù po vse zanemarjena.

Iz Ljubljane. (*Iz seje deželnega odbora 13. septembra.*) Po predlogu c. kr. deželnega šolskega sveta se je za zidanje šole v Vrabčah v proračun normalnega šolskega zaklada za leto 1873. postavila podpora s 500 gold., — za šolskega učitelja v Polici pa podpora 50 gold. — O napravi dobre vozne ceste do železnične postaje na Trati se bode prihodnjemu deželnemu zboru poročalo. — Na prošnjo učiteljskega društva se bodeta 25. septembra t. l. njegovemu zboru oba oddelka deželnega muzeja odprla. — Vsled dopisa c. k. deželne vlade o izpeljavi državne postave od 27. julija l. 1871. zastran oskrbovanja odgonstva (šuba), ktero je od 1. julija t. l. le provizorično občinam izročeno, se bode predložil prihodnjemu deželnemu zboru načrt deželne postave. — C. kr. deželna vlada je vsled ministerskega ukaza od 13. avgusta t. l. deželnemu odboru naznanila, da se naprava slovenske pravdoznanske akademije v Ljubljani ne dovoli; o predlogu za vpeljavo slovenskega učnega jezika na kranjskih gimnazijah pa je odgovorila, da se je vpeljal po ukazu od 8. oktobra l. 1871. v nižih razredih vseh srednjih šol na Kranjskem slovenski učni jezik za poskušnjo deloma brez izjemka, deloma v paralelkah, ter da se je vže z ukazom od 30. septembra 1870. leta zapovedalo, da se presnuje niža gimnazija v Kranji v realni gimnazij s slovenskim učnim jezikom; z ukazom od 13. decembra leta 1871. se je pa določba zastran sprejema učencev na viši realki v Ljubljani v nemško ali slovensko paralelko prepustila starišem in oskrbnikom dotičnih učencev.

— (*Iz deželnega šolskega sveta.*) Ukaz c. kr. ministerstva nauka naznanja, da preparandija ženska ima biti 4letna, moška pa do 1874. l. še ostane 3letna; — nasvetovana sta bila c. k. ministerstvu učitelja za žensko preparandijo za matematično-prirodopisne in pa jezikovo-zgodovinske predmete, in pa učiteljica za vadnico te preparandije; — dovolilo se je, da se razpustijo vsi krajni šolski sveti okraja Črnomeljskega; — naprava ljudske šole v spodnji Šiški, kteri je zagotovljena zdatna podpora, je bila neobhodno potrebna spoznana; — za zidanje šole v Vrabčah se je iz normalnega šolskega zaklada dovolilo 500 gold.

— (*V poslednji seji deželne komisije za povzdigo konjereje*) je bilo po natančnem prevdarku sklenjeno, da — gledé na to, ker gorenska stran Radolškega okraja ima toliko kobil kakor noben drug okraj in je zato prejšnji čas 14 cesarskih žebcev ondi bilo nastavljenih — v Radolškem okraji dobijo žebce težkega Pincgavskega plemena sledeči gospodarji: France Vuherar v Rečici (žebca z imenom „Selo“), Janez Slivnik v spodnjih Gorjah (žebca z imenom „Gorjanec“), Andrej Kršišnik iz Žerovnice (žebca z imenom „Storžič“), — v Kranjskem okraji: Janez Šimnovec iz Praprotne Police (žebca z imenom „Atlant“), — v Kamniškem okraji: J. Škoficu iz Imovice se je namesti zbolelega „Gorenca“ dal drug žebec z imenom „Vtik“. Žebec „Gorenec“ se je pa vzel v cesarsko žebčarijo v Selo, da se ozdravi, in potem drugam dá. — Tako je dozdaj v vsem skupaj 19 Pincgavskih žebcev v 17 krajih Gorenskega. Zadnjič kupljeni 4 žebci, posebno pa trije, so tako lepi, da bodo kaj veseli gospodarji, ki imajo kobile za pleme. Treba bo le, da lastniki teh žebcev jih prav skrbno gleštajo in ne prenapnó v plemstvu.

— Gospod dr. Poklukar se je kot zastopnik Kranjske dežele v soboto podal v Pešt, kjer so se v pondeljek začele obravnave delegacij. — Gospod dr. Costa je v nedeljo šel za teden dni v Benetke.

— Franc vitez Gariboldi, dozdaj c. kr. okrajni sodnik v Vipavi, in pl. Zhuber, dozdaj v Novem

*) To je istina po tem, kar smo sami videli.

**) Dajte svojim rojakom spodbudo, da si napravijo sušilnice, ki jih družba kmetijska po navodu g. Dolenca priporoča in s podobami razjasnuje v 2. zvezku svojih „Naznanil“ leta 1870.

Vred.

mestu, prideta za c. kr. svétnika k deželni sodniji v Ljubljano.

— C. k. vojno ministerstvo na Dunaji je vsled povelja g. nadvojvode Leopolda častitega našega rojaka g. Viktora Kranjca, nadporočnika v 2. ženiškem polku na obrtniško razstavo v Moskvo poslalo. Ker je imenovani gospod mnogo zanimivega gradiva nabral, bode, kakor radostni slišimo, svoje potovanje v Moskvo in Petrograd nam obširno popisal.

— (*Vprašanje o „Matičnih“ zadevah.*) Zadnje „Novice“ so nam odprle oči, da smo v naglici premoteni podpisali ponudeni nam volilni list za Matične odbornike po nasvetu „Slov. Naroda“. Kaj nam je storiti o tej zadevi, ker hočemo, da bi bili izvoljeni kandidatje „Novični“?

Več Matičarjev.

Odgovor vredništva. Ljubljanski Matičarji, ravno tako v naglici premoteni, volijo še enkrat, in sicer v „Novicah“ nasvetovane možé ter ob enem preklicujejo na tem listu svoj prejšnji podpis.

— (*Za volitev 11 odbornikov Matice slovenske*) nasvetujejo „Novice“ še enkrat svojim prijatlom sledeče gospode:

a) izmed v Ljubljani stanovajočih: 1) dr. Jož. Poklukarja, 2) dr. Razlaga, 3) Fr. Sovana starejega, 4) dr. Strbenca, 5) Ivana Tomšiča, 6) dr. Vončino, — b) izmed vnanjih: 1) M. Hermana, 2) Fr. Kosarja, 3) Drag. Šavnika, 4) dr. Tonkli-a, 5) Andr. Winkler-a. — Da priporočamo prave možé, nam je poroštvo to, da jih priporočajo tudi „Danica“, „Slov. Gosp.“ in „Glas“.

— (*O banki „Sloveniji“*) piše „Slov. Gosp.“ iz zanesljivega vira med drugim tako-le: „Pod predsedstvom g. dr. Coste imel je opravilni svét 11. dne t. m. svojo drugo, prevažno sejo, v kterej smo v svojo zadovoljnost povzeli, da je sl. ravnateljstvo sploh, posebno pa še blagorodni g. dr. Costa neutrudljivo in na vsako stran previdno ravnal ter bitstveno pripomogel, da je banka ustanovljena in zdaj svoje delovanje pričenja. V 28 sejah je ravnateljstvo največ imelo opraviti s tem, kako spečati akcije, za ustanovljenje banke potrebne. Stvar bila je toliko teža, ker se je nasprotnik celó v osnovalnem odboru našel, in ker razun par slovenskih listov je vse drugo novinarstvo proti početju več ali manj hujskalo; kljubu vsemu — reči smemo — zagrizenemu hujskanju je banka vendar našla na domači zemlji zadostne pomoči. Ko je bil g. Oliva, predsednik češke „živnostenske banke“, na svojem potovanji tudi v Ljubljani ter je zvedel, da se potrebno število delnic nepotrebno med narodom spečati hoče, se je kar začudil temu zanašanju in pravil, da je „živnostenska banka“ komaj polovico potrebnih delnic med narodom spečala, za drugo polovico pa pri denarnih bankah zastave iskati morala. Česar se tedaj g. Oliva vsled skušenj v svoji domovini pri nas nadjal ni, se je srečno dognalo. V najkrajšem času, ki se je kedaj enakim bankam dovolil, namreč v 6 mesecih, bilo je potrebno število: 3000 delnic od več ko tisoč delničarjev podpisanih in vplačanih. — Bankin kapital je zvečema na obresti vložen pri drugih denarnih društvih: pri podružnici graške eskomptne banke v Ljubljani blizo 70.000 gold., pri ljubljanski posojilnici 7000 gold., pri zagrebški eskomptni banki 70.000 gold. — Kar zadeva onih 20 delnic, ktere so se od začetka ustanovnikom v nagrado obljubile, je opravilni svét gledé na to, da v pravilih, ki so edino veljavna za delničarje tako kakor za banko, o tacih delnicah govora ni, z 8 proti 4 glasom sklenil, da se delnice brezplačno nobenemu ne dadó. Bilanco (pobot) med stroški in dohodki dozdaj je g. Žagar, kontrolor kranjske deželne blagajnice, na tanko presodil in vse v najlepšem redu našel. Vseh stroškov (posebno mnogo stanejo tiskovine, pohištvo itd.) je do konca meseca avgusta t. l. 28.000 gld., kar je malo v primeri z osnovalnimi stroški pri drugih zavarovalnicah. Pri narodnem zavarovalnem društvu so znesli 72.000 gold.; pri „Ankerju“ se je v 12. letu plačal ostanek teh stroškov s 40.000 gold.; pri „Hazi“ 64.000 gold.; pri „Evropi“ 151.000 gold. — Osnovalni stroški do preselitve osnovalnega odbora v Ljubljano (meseca februarija t. l.), ki znašajo 6685 gld., so se dvakrat pretresli in vsaka revizija je podala to, da se pri teh stroških kaj znamenitega brez krivice odbiti ne dá. — Služba pravnega svetovalca se je odpravila. — Zastran glavnega tajnika se ni določilo nič, ker je težko prav sposobnega človeka dobiti, ter oni, ki bi za to bili, pretrde pogodbe stavljajo. — V službo so se vzeli: občno spoštovani gosp. France Kadilnik kot denarničar z 1000 gold. na leto; gosp. Stanič kot knjigovodja (Buchhalter) in korespondent z 2000 gold., in g. Drenik, dozdaj glavni agent Peštanske zavarovalne družbe v Ljubljani, kot načelnik oddelka za zavarovanje proti ognju z 1800 gold. Slednjič je definitivno postavljen za glavnega ravnatelja banke g. pl. Treuenstein, kteremu vsi ravnatelji, ki so imeli dovolj prilike, moža opazovati, častno spričevanje dajejo, da je v bankinih zadevah skoz in skoz izvedenec. Letne plače mu je odločene 3000 gold. — Živahna je bila razprava zastran plačila za ravnatelje (dr. Valenta, dr. Zarnik, K. Ahčin in A. Pirnat. Da bi se pa nekaj pri upravi prihranilo, je predlagal podpredsednik dr. Costa, naj se jim letna plača od 600 gold. na 400 brez listkov nazočnosti (Präsenz-Marke), ki so povsod v porabi, zniža. Ko so pa ravnatelji sami prejšnje plačilo zagovarjali in se je ravnatelj dr. Valenta zavezal, da hoče pod tem pogojem zastonj opravljati službo glavnega zdravnika pri oddelku za zavarovanje življenja je opravilni svet z 9 proti 2 glasoma (dr. Costa in dr. Ulaga) ostal pri prejšnjem plačilu s 600 gold., znižal pa plačilo za prihodnje seje od 10 na 5 gld. — Dr. Costa, videvši, da gg. ravnatelji od pogoja ne odstopijo in da drugih sposobnih ravnateljev (ravnatelj more biti le ta, ki je podpisal 10 akcij) v Ljubljani ni, se je blagodušno odpovedal vsej nagradi, ktera je dozdaj za ves njegov nepopisljivi trud enaka bila kakor ostalih ravnateljev. Slava takemu nesebičnemu domoljubu! Naj le blagega moža gnjusno pikanje po časnikih ne vtrudi, da bi javno delovanje zarad vednega zbadanja žolčnatih peres odložil!“

— (*Slovenskim ljudskim učiteljem in domoljubnim šolskim prijateljem!*) Bliža se milo-veseli dan, 24. september, ko si bodo slovenski učitelji prvikrat podali roke v beli Ljubljani, in se bodo na podlagi mnogo nabranih skušenj resno posvetovali, kako bi se naše ljudske šole bolje in hitreje bližale pravi svrhi in da bi ž njimi širila se omika in blagostanje med narodom slovenskim. Zato ljubi bratje učitelji! in domoljubni šolski prijatelji obilo pridite iz vseh slovenskih pokrajin k temu učiteljskemu zboru in pokažite svetu, da ste pravi ljudski, narodni učitelji in domoljubi. Pri zboru bodimo pri glavnih stvaréh složni, v malenkostih svobodni, v vsem pa redni, domoljubni in pošteni! — Program prvega splošnega zbora slovenskih ljudskih učiteljev v Ljubljani 24. in 25. septembra pa je ta-le: — 23. septembra sprejem prihajajočih vdeleževalcev na kolodvoru. — 24. septembra ob 8. uri zjutraj maša v mestni farni cerkvi pri sv. Jakobu; ob 9. uri začetek zborovanja v deželni dvorani v reduti. — Po dokončanem zboru je skupno kosilo v gostilnici pri Virantu na Št. Jakobskem trgu; ob 3. po-

poldne je v deželni dvorani v reduti pevska skušnja za koncert, h kteri pridejo vsi učitelji pevci; ob 7. uri zvečer je v deželni dvorani v reduti veliki slovesni koncert ali učiteljska beseda; po koncertu pa je v narodni čitalnici skupna večerna zabava, ktero napravi društvo „Glasbina Matica“ vzajemno s slovenskim učiteljskim društvom. — 25. septembra ob 9. uri je občni zbor društva v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem in ob 11. uri je občni zbor društva „Šole“. Ob 1. uri opoldne je skupno kosilo v veliki Tavčarjevi gostilnici na dunajski cesti. Ob $^1/_2$6. uri zvečer je v čitalnični dvorani občni zbor društva „Glasbine Matice“, h kteremu se vsi učitelji vljudno vabijo. Ob $^1/_2$8. uri zvečer je slovesna predstava v deželnem gledišču, ktero slovensko dramatično društvo napravi na čast prvemu splošnemu zboru slovenskih učiteljev. — 26. septembra je izlet v Bled. Vdeleževalci zberó se ob 6. uri zjutraj na kolodvoru in ob $^1/_4$7. uri odpeljejo se z gorenskim vlakom do postaje Lesce-Radoljca, od koder gredó potem peš na blejsko jezero, in na večer vrnejo se po tej poti nazaj v Ljubljano. — Vse te dni, to je, od 23. do 27. t. m., vsaki dan od 8. do 12. in popoldne od 2. do 5. ure bode v bližnjih šolskih sobah v reduti odprta razstava učil, in 25. t. m. bode tudi odprt deželni muzej v licealnem šolskem poslopji. — V učiteljsko zbornico v reduti iti dovoljeno je le tistim, ki imajo vstopnico od centralnega odbora. Vstopnice dobivajo se do zadnjega dneva pri društvenem prvosedniku A. Praprotniku, dan zborovanja, to je 24. t. m. pa pred vhodom v zbornico. Učitelji z vstopnico imajo prosti vhod h koncertu in k vsem drugim zabavam. Neučitelji plačajo pri koncertu 30, pri razstavi pa 10. kr. vstopnine.

☞ *Prošnja.* Domoljubne šolske prijatelje vljudno prosimo, da bi odboru (v reduti v sobi I. razreda) blagovolili naznaniti, če morejo učiteljem pripustiti kako sobo za prenočevanje, in če sploh hočejo prišlim učiteljem in za to zborovanje kakor koli kaj pomoči.

Centralni odbor prvega splošnega zbora slov. učiteljev.

— (*Preširnova slovesnost*) v Vrbi na Gorenskem, ktere se je nad 4000 ljudí iz okolice in raznih slovenskih deželá vdeležilo, se je 15. dne t. m. ob najugodnejšem vremenu dobro izvršila. V povzdigo te slavnosti pa so največ pripomogli pevci, kteri so z jako dobro izbranimi pesmami si največo hvalo zaslužili in poslušalce najbolj navdušili.

— (*Vabilo visokočastitim duhovnom ljublj. škofije.*) 22. dne t. m. ob 5. uri popoldne naj se v semeniški jedilnici vsi, ki morejo priti, zberó na posvetovanje o načrtu pravil, za duhovsko podporno društvo, v „Danici“ naznanjenih.

Fr. Kramar,
kanonik in semeniški vodja.

— (*Pobirki iz časnikov.*) „Tagblatt“ in „Laibacherica“ sta o ustavnem uporu deželnega odbora zoper ukaz vladni, da vsa poročila dež. odbora morajo slovenska in nemška biti, — in „Tagblatt“, da sta dr. Bleiweis in Praprotnik šla poslušat v učiteljsko nadaljevalnico, tako surovo pisarila te dni o dr. Bleiweis-u, dr. Costi in Praprotniku, da nam je celi slovnik psovk časnika „Deutsche Zeit.“ v spomin stopil, s kterimi so se unidan Nemci med sabo pitali, kakor: „elendes Gelichter“, „freche Lumpe“, „Landesverräther“, „politische Spitzbuben“ itd. Z enacimi psovkami sta padla ta časnika na omenjene možé. Drugi pot več o tej „nemški kulturi“, za ktero je beseda „hundsgemein“ še prelepa.

„Glasbeni matici“

so do 10. dne t. m. pristopili sledeči gospodje:

a) kot ustanovni udje:

Gospodje: dr. Bleiweis J., dr. Costa, Drenik Franjo, asekur. uradnik, Jentl Anton, trgovec, grof Lanthieri, grajščak v Vipavi, Rudež Karol, grajščak v Grac. Turnu, Sovan Franjo, trgovec, Valenta Vojteh, uradnik pri magistratu.

b) kot podporni udje:

Gospodje: Benedikt Jurij, kaplan v Ponikvi, Ravnikar Franjo, deželni blagajnik, gospá Ravnikar Franja, Ditrih Andrej, trgovec v Vipavi, dr. Ambrožič Franjo, Nedved Anton, učitelj glasbe in petja, Förster Anton, učitelj glasbe in petja, dr. Bleiweis Karol, Grasselli Peter, Bučar Viktor, trgovec, Žagar Dragotin, dežel. blag. kontrolor, Gutman Emil, Arce Rajko, poštni oficijal, Strzelba Jože, trgovec, Kham Ivan, restavrant, Potokar Jože, poštni oficijal, Hohn Hugo, poštni oficijal, Premk Anton, poštni oficijal, Gruden Ivan, davkarski oficijal, Toman Janez, posestnik v Kamni gorici, Žvanut Matija, trgovec v Trstu, Iber Franjo, Vrhunec Tone, Dolhar, ključarski mojster, Ahčin Franjo, župnik v Lokvi v Istri, Stare Jože, profesor v Novem mestu, dr. Razlag, Kestel J., poštni kontrolor, Tavčar Jurij, učitelj, dr. Vošnjak, gospodičina Potočnikova Marija, gospod Vilhar Ivan, Kristan Jože, glavni zastopnik banke „Slavije“, Jeločnik Anton, Goričnik, trgovec, Petričič, trgovec, Murnik Janez, deželni odbornik, Horak Janez, posestnik, Železnikar Ivan, uradnik „Slovenije“, Fes, uradnik „Slovenije“, Mihelač J., bukvovez, Oblak Jože, notarijatski uradnik.

(Dalje prihodnjič.)

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — „Ost und West“ naznanja, da shod federalistov avstrijskih je 22. dne oktobra v Insbruku.

— Dunajski časniki pripovedujejo, da namesto vojnega ministra Kuhna pride fml. Mollinary, in da minister baron Lasser bode ces. namestnik v Lincu.

Česko. — V Pragi so zapori odličnih narodnih mož na dnevnem redu; za dr. Škrejšovskem, lastnikom „Politike“, so zaprli zadnje dni tudi dr. J. Gregra, lastnika „Nar. Listov“ in dr. Škrejšovskega, brata unega.

Ogersko. Iz Pešta. — Zborovanje delegacij se je začelo 16. dne t. m. Presvitli cesar je sprejel delegate in govoril z vsacim. Dr. Poklukarja je vprašal: ali bode letošnja letina na Kranjskem ugodnejša memo lanske; dr. Poklukar je med drugim milostljivi skrbi cesarjevi priporočal servitutne zadeve. — Iz proračuna, ki je predložen delegacijam, se vidi, da za vojaščino znašajo redni stroški 86 milijonov gold., neredni pa 11 milijonov in 205.072 gold., tedaj skupaj 97 milijonov in 205.072 gold., po takem je blizo 7 milijonov več memo lani. — Ogerski zbor je v delegacijo poslal samo Deakovce; tedaj levica zopet ne bode zastopana. Gledé hrvaških delegatov se je hrvaški klub porazumel z Deakovim in izpuščena sta vendar magjarona Julij Jelačić in Živković, in izbrana sta Miškatović in grof Stef. Erdödy.

Nemčija. — Berolin spava na svojih lavorih. Bismark se raduje o „nemški gloriji“ in nastavlja hudo borbo proti katolikom in škofom nemškim; al škofje ne dremljejo; sklicali so škofovski zbor na 17. dne t. m. v Fuldo, da odločijo, kako se bodo ponašali proti vladi.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik.** — založnik: **Jožef Blaznikovi dedi** v Ljubljani.